

4702 SAYILI YASA ÇERÇEVESİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN MEB – YÖK MESLEK YÜKSEKOKULLARI PROJESİ'NE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME

AN EVALUATION OF THE VOCATIONAL SCHOOL AND SHORT TERM HIGHER EDUCATION PROJECT OF THE MINISTRY OF EDUCATION AND HIGHER EDUCATION COUNCIL

Akif ERGİN* Özcan YAĞCI**

ÖZET: Kısa süreli yüksek öğretim uygulamaları (ön lisans) artan yüksek öğretim talebi ve ara insan gücü gereksinimlerini karşılamak amacıyla bir çok ülkede geniş bir ilgi görek yaygınlaşmaktadır. Ülkemizde de bu alanda gerçekleştirilen bir dizi düzenlemeye karşılık taleplerin arzulanan düzeyde karşılanamadığı konuyla ilgili kesimlerin ortak görüşüdür.

Ön lisans eğitimimize ait nitelik ve nicelik sorunlarının giderilmesine yönelik olarak atılan en son adım 4702 Sayılı Yasa Çerçevesinde geliştirilen MEB–YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesidir. Radikal değişimleri içeren proje bütün olarak değerlendirildiğinde hedeflere ulaşmayı engelleyecek bazı önemli sorunların bulunduğu gözlenmektedir. Buradan hareketle çalışmamızın temel amacı MEB–YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi'nde var olduğunu öne sürdüğümüz ve dikkate alınmaması halinde yeni karışıklıkların ortaya çıkmasına kaynaklık edebilecek sorunların tartışılması ve değerlendirilmesidir.

Anahtar Sözcükler: ön lisans eğitimi, meslek yüksekokulu, MEB-YÖK eğitim projesi

ABSTRACT: Short term higher education programmes providing associate degrees to meet the demand for intermediate human capacity needs, have widely used in different countries with increasing interest. In Turkey, despite various past efforts in this field results are still far from meeting expectations of the related sectors.

Last step taken for the elimination of quantitative and qualitative impediment for the improvement of short term higher education is project developed within the rules set out by the law No. 4072 entitled "Project of the Ministry of Education (MEB) and the higher Education Council (YÖK) for Development of Programmes of Short Term Higher Education and Vocational Schools". Project brings substantial changes to current situation and when it is examined thoroughly as a whole package, it is seen that there are some major obstacles to prevent the realization of the project goals.

In this article, these obstacles of the project discussed and assessed which could lead many complications in case they are not revised and altered.

Key Words: vocational schools, the education project of MEB-YÖK

1. GİRİŞ

Yirminci yüzyılın en önemli olgularından biri olarak kabul edilen kısa süreli yüksek öğretim uygulamaları (ön lisans) artan yükseköğretim talebi ve ara insan gücü gereksinimlerini karşılamak amacıyla bir çok ülkede geniş bir ilgi görek yaygınlaşmıştır.

Ülkemizde de tekniker ve yüksek tekniker okulları, Yay–Kur Meslek Yüksekokulları ve 1982 yılındaki yükseköğretim düzenlemelerinin ardından "Meslek Yüksek Okulları" biçiminde yansımaları bulan bu tür uygulamaların başlıca amaçları bir yandan giderek artan eğitim talebini karşılamak öte yandan farklı üretim alanlarının ara insan gücü gereksinimlerini gidermek olmuştur.

Belirtilen amaçlara yönelik olarak süreç içinde gerçekleştirilen düzenleme ve yenileştirme çabalarına karşın ülkemizdeki ön lisans uygulamalarına ait sonuçların hedeflerin gerisinde kaldığı konuyla ilgili kesimlerin ortak görüşüdür. Bu görüşün en önemli dayanaklarından biri işgücü içerisinde önlisans eğitimi alanlara ait oranlardır. Buna göre 2001 yılı itibariyle, ülkemizde işgücünün %77'si ilkökul ve % 14'ü de ortaokul mezunudur (MEB-YÖK, 2002; 2). Geriye kalan % 9 ise önlisans, lisans ve lisans üstü eğitim alanlara aittir.

* Prof.Dr. Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi-Ankara. aergin@baskent.edu.tr

** Yrd.Doç.Dr. Başkent Üniversitesi SBMYO-Ankara. oyagci@baskent.edu.tr

Söz konusu durumun ortaya çıkardığı nitelik ve nicelik sorunlarının giderilmesine yönelik olarak atılan en son adım 4702 Sayılı Yasa çerçevesinde MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesidir. 10 Aralık 2001 tarihinde başlayan ve 30 Mayıs 2002 tarihinde tamamlanan proje radikal değişimleri içermektedir. Ancak proje bir bütün olarak değerlendirildiğinde belirlenen hedeflere ulaşmayı engelleyecek bazı önemli sorunların bulunduğu gözlenmektedir. Buradan hareketle çalışmamızın temel amacı MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi'nde var olduğunu öne sürdüğümüz ve dikkate alınmaması halinde yeni karışıklıkların ortaya çıkmasına kaynaklık edebilecek sorunların tartışılması ve değerlendirilmesidir. Tartışma ve değerlendirmelerin proje kapsamında yer alan on beş farklı program üzerinden yapılması mümkün olmadığından ve bağlı olduğumuz üniversitede fakülte, dört yıllık yüksekokul ve önlisans düzeyinde ilgili bölüm ve programlarının bulunması nedeniyle Turizm ve Otel İşletmeciliği ile Turizm Rehberliği programları değerlendirmelerde örnek olarak kullanılmıştır.

2. TÜRKİYE'DE MESLEK YÜKSEKOKULU UYGULAMALARI

2.1. Meslek Yüksekokullarının Varlık Gereçekleri

Ülkemizde planlı dönem boyunca orta nitelikte insan gücü, teknisyen, yardımcı sağlık personeli, teknik ve mesleki yardımcı eleman, orta düzeyde insan gücü gibi farklı kavramlarla da olsa özellikle teknik ve sağlık alanlarındaki ara insan gücü ihtiyacı vurgulanagelmıştır (Kavak, 1992;5). Belirtilen adlandırmalarla ihtiyacı duyulan insan gücü genellikle mesleki-teknik orta öğretim kurumlarıyla eşleştirilmiş ve III. Beş Yıllık Kalkınma Planı (BYKP) ile birlikte "önlisans" düzeyindeki eğitim devreye girmiştir. Zaman zaman mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarının varlığına rağmen ara insan gücü eğitiminde ön lisans programlarının da devreye girmesi ikilemlere neden olmuşsa da (MEB, 1990; 91) meslek yüksekokulları V. BYKP dönemi başından itibaren insan gücü

planlanmasında önemli işlevler üstlenmeye başlamıştır.

Dünya ölçeğinde "Çok amaçlı", "Uzmanlaşmış" ve "İkili" biçiminde farklı model ve örnekleri bulunan ön lisans düzeyindeki okulların varlıkları ve sayılarının hızla artmasında etkili olan unsurların başında "fırsat eşitliğinin sağlanması, yükseköğrenime talebin artması ve endüstrileşmiş toplumun hızla değişen insan gücü gereksinimleri" gelmektedir (Kavak, 1992; 8-13).

Ön lisans eğitiminde ülkemiz açısından da benzer gerekçeler geçerlidir. Türkiye'de bu güne kadar ki uygulamalar dünya ölçeğinde uygulanan modeller çerçevesinde değerlendirildiğinde tekniker ve yüksek tekniker okulu uygulamalarının istihdama yönelik programlarla "uzmanlaşmış modele", meslek yüksekokulu uygulamalarının ise "çok amaçlı modele" yakın oldukları ifade edilebilir.

Ülkemiz gündemine 1952 yılında giren tekniker okulları ve 1965-1966 yılında bu okulların tamamlayıcısı şeklinde faaliyete geçen yüksek tekniker okullarından mezun olarak teknik alanlarda üst kademelere kadar yükselip başarılı hizmet sunan bir kitlenin varlığına karşın bu okulların devamlılığının sağlanamamasındaki iki temel neden şu şekilde belirtilmektedir (Kavak, 1992, 32);

- Bu okullar, orta öğretim düzeyindeki meslek okullarının devamı olarak o ortam içinde kurulduklarından yükseköğretim kavramından yoksun kalmışlardır.
- Bu okul mezunlarına daha üst düzeyde öğrenim görme imkanı sağlanmamış ve bu okullara rağbet azalmıştır.

Türkiye'de kısa süreli yükseköğretim uygulaması kapsamında ikinci önemli aşama Ön Lisans Yüksekokulları ve YAY-KUR Meslek Yüksekokullarının açılmasıdır. Adı geçen okulların açılış amaçları (Kaya, 1984; 397) irdelendiğinde ön lisans eğitiminden öğrencileri belli bir mesleğe hazırlaması ve/veya lisans programlarına yöneltmesi gibi işlevleri yerine getirmesinin beklendiği görülmektedir. Ancak, 1974-80 dönemindeki uygulamalar geçişlerde yaşanan güçlükler, eğitim elemanı bulunmasındaki sıkıntılar, istihdam ve unvan sorunları gibi nedenlerle ön lisans okulu sistemi-

nin işlemediğini göstermiştir. Benzer sıkıntılar YAY–KUR bünyesindeki meslek yüksekokullarında yaşanmış ve bu okullar 2547 sayılı Yasa ve bunu tamamlayan 41 sayılı KHK uyarınca üniversitelere devredilmiş ve bu günkü uygulamaların kaynağını oluşturmuştur.

2.2. 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ve Meslek Yüksekokulları

21-23 Kasım 1978 tarihleri arasında TÜBİTAK, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Araştırmaları Merkezi ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın ortaklaşa düzenledikleri "Ön lisans Eğitimi" konulu bilimsel toplantıda, Türkiye'de ön lisans eğitimi yapan ya da yapacak olan kurumların yararlanabileceği somut öneriler geliştirilmiş ve bu öneriler 1982 sonrası Meslek Yüksekokulları hareketine önemli ölçüde ışık tutmuştur (Kavak, 1992; 3839). Öneriler özetle aşağıdaki gibidir.

- Yükseköğretimdeki çeşitlenme ve kademeleşme olgusuna paralel olarak, Türkiye'de eğitim, istihdam, verimlilik, ekonomik ve sosyal koşullar açısından belirli mesleki becerileri kazandıracak türde, kısa süreli bir yükseköğretim işlevine gereksinim vardır.
- Bu yükseköğretimin işlevi, temelde çevrenin tüm gereksinimlerini de göz önünde bulundurarak üretime dönük ve uygulamalı bir mesleki eğitim yapmaktır.
- Bu tür kurumların adının Meslek Yüksekokulu olması daha anlamlıdır.
- Eğitim programlarının hazırlanmasında temel ilke mesleğin gerekleri olmalı ve prog-

ram geliştirmede % 50 kuram–uygulama ilkesi gözetilmelidir.

- Okulların eğitim öğretim süresi iki yıl olmalıdır.
- Bu tür okullara giriş tüm orta öğretim kurumlarından mezunlara açık tutulmalı ve bu okullar, geleneksel yüksek öğretim kurumlarına giremeyecek nitelikteki öğrencilerin kabul göreceği bir yer biçiminde algılanmamalıdır.
- Öğrencilerin yatay ve dikey geçişleri güvence altına alınmalıdır.
- Bu kurumlar üniversite içinde ya da onların da katkısıyla üniversite dışında açılabilir.
- Bu kurumlardan mezun olacılara verilecek ünvanlar saygınlık ifade eden türden olmalıdır.
- Bu okulların finansmanında kamu kaynakları esas olmakla birlikte yerel ve öteki katkılara açık olunmalıdır.
- Öğretim elemanı temininde kendi alanında çok başarılı olan uygulayıcıların da görevlendirilmeleri sağlanmalıdır.
- Uygulama modelleri araştırma geliştirme sürecinde denenerek geliştirilmeli ve uygulamanın yaygınlaştırılması olanaklara paralel olarak yürütülmelidir.

Belirtilen öneriler çerçevesinde Meslek Yüksekokulları bünyesinde yeniden kurgulanan ön lisans düzeyindeki eğitim faaliyetleri nicelik anlamında tablo1 verilerinden de görüleceği üzere büyük bir hızla genişlemiş ve yaygınlaşmıştır.

Tablo 1. MYO SAYISI, PROGRAM ve TÜRLERİNE AİT GELİŞİM

Öğretim Yılı	Okul Sayısı	Program Sayısı	Program Türü
1983 – 1984	54	229	24
1990 – 1991	121	574	110
Değişim %	124	150	358
2000 – 2001	418	970	298
Değişim %	241	68	70

Kaynak : ÖSYM, İl. Basamak Sınav Klavuzu 1983 – 1990 ve MEB – YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi Sonuç Raporu ,2002, s.5 verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır.

İtici gücünü büyük oranda üniversiter ortamdan alan genişleme ile 1982–83 döneminde 13.170 ve 1989-90 döneminde 59.760 olan Meslek Yüksekokullarına kayıtlı örgün öğrenci sayısı bu gün yaklaşık 240 000 civarındadır. Belirtilen dönemlerde öğretim elemanlarına ait toplam sayısal değerler ise sırasıyla 480, 1279 ve 5307'dir. Öğrenci ve öğretim elemanlarına ait rakamlar birbirine oranlandığında 1982-1983 döneminde öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısının 28, 1990–91 ve 2000- 2001 döneminde ise sayının yaklaşık 47 olduğu görülmektedir. Söz konusu rakamlar 1982 yılından bu yana okul, program ve öğrenci sayılarındaki artışa karşılık öğretim elemanı sayısının benzer oranlarda artmadığını ve bu gün anılan dönemin de gerisinde bulunduğumuzu göstermektedir.

Temel kuruluş amacı "ulusal ve uluslar arası alanda hızla değişen sosyal,ekonomik ve teknolojik koşullara uyum sağlamaya olanak tanıyacak bir eğitim tasarımıyla kişilere mesleki beceri kazandırmak ve böylece hem sanayinin nitelikli işgücü ihtiyacına hem de eğitim görenlerin daha üst düzeydeki eğitim programlarına devam etme taleplerine karşılık vermek" olan meslek yüksekokullarının bu günkü görünümü ve özellikleri söz konusu amacın gerçekleştirilmesine arzulanan düzeyde hizmet edememektedir. Bu duruma neden olan sorun odakları ise yedi temel başlık altında toparlanabilir.

- Yasal çerçeve ve organizasyondan kaynaklanan sorunlar.
- Eğitimde fiziksel donanımına bağlı olarak ortaya çıkan sorunlar.
- Öğretim elemanı nitelik ve nicelik sorunları.
- Ders programlarına yönelik sorunlar.
- Öğrenci yerleştirme sınav ve yaklaşımlarına ait sorunlar.
- İş gücü piyasası özellikleri ve iş verenlerin tutumuna yönelik sorunlar.
- Sıralanan sorunların popülist ve kısa dönemli politik yaklaşımlarla çözümünü içeren yaklaşımların ortaya çıkardığı sorunlar.

Belirtilen sorunların varlığı 4702 Sayılı Yasa çerçevesinde atılan adımların ve bu yasa dayanak kabul ederek hazırlanan MEB–YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi'nin ana gerekçeleri biçiminde kabul edilebilir. Köklü ve radikal bir değişime neden olacak yeni düzenlemelerin genel çerçevesi aşağıda özetlenmektedir.

2.2. 4702 Sayılı Yasa ve MEB – YÖK Meslek Yüksekokulları Geliştirme Projesi'ne Ait Genel Çerçeve

4702 Sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesiyle mesleki ve teknik ortaöğretim programlarından meslek yüksekokullarına sınavsız geçiş işlemleri başlamış ve ilk uygulama 2001–2002 öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Buna göre mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler istedikleri takdirde bitirdikleri programların devamı niteliğinde veya buna yakın programların uygulandığı, öncelikle kendi mesleki ve teknik eğitim bölgesi içinde yer alan veya bölgesi dışındaki meslek yüksekokullarına sınavsız olarak yerleştirilebilmektedir.

Yapılan bu uygulamanın, programlar açısından sağlıklı, tutarlı, birbirini tekrar etmeyen ancak mesleki ve teknik orta öğretim ile meslek yüksekokulu arasında devamlılık sağlayan bir biçimde düzenlenmesi, modüler sisteme olanak verecek bir alt yapının oluşturulması ve aynı zamanda iş dünyasının ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde meslek yüksekokulu programlarının geliştirilmesi amacıyla "MEB–YÖK Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Programları İle Meslek Yüksekokulları Eğitim Programlarının Bütünlük ve Devamlılığının Sağlanması" isimli bir projenin başlatılması, Yükseköğretim Kurulu'nun 4.12.2001 tarihli toplantısında kabul edilmiştir.

Meslek Yüksekokullarının proje kapsamında yer alan 15 programının yukarıdaki amaç doğrultusunda geliştirilmesi,okutulacak kaynak kitap ve ders notlarının araştırılması ve tavsiye edilmesi projenin hedefi olarak belirtilmiştir.

Söz konusu proje kapsamında 15 programda "Program İhtisas Komisyonları" oluşturulmuş, bu komisyonlarda meslek yüksekokullarından öğre-

tim elemanları, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan öğretmenler ve iş dünyasından temsilciler görevlendirilmiştir (MEB-YÖK, 2002).

Projenin yürütülmesi için ihtisas komisyonları dışında ayrıca yönetim kurulu ile program geliştirme kurulları oluşturulmuş, çalışmalar 10 Aralık 2001 tarihinde başlayıp 30 Mayıs 2002 tarihinde bitirilmiştir.

Proje kapsamında yukarıda belirtilen çalışmaların yanısıra, meslek yüksekokullarında değişik isimlerle uygulanan ancak, kapsam bakımından aynı olan programlarda isim birliğinin sağlanması, program isimlerinin çağın gereklerine uygun olarak güncelleştirilmesi, talep olmayan programların belirlenmesi çalışmalarına yer verilmiştir.

Söz konusu proje kapsamında geliştirilen "Makine, İklimlendirme, Soğutma, İnşaat, Muhasebe, Endüstriyel Elektronik, Elektronik Haberleşme, Endüstriyel Otomasyon, Elektrik, Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama, Otomotiv, Turizm ve Otel İşletmeciliği, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği, Tekstil, Büro Yönetimi ve Sekreterlik, Pazarlama, İşletme" programlarına ilişkin kitap ve CD'ler üniversitelere bağlı meslek yüksekokullarına gönderilmiştir.

Üniversitelere gönderilen resmi yazı, konuya ilişkin kitap, doküman ve CD'ler ayrıntılı olarak incelendiğinde ilk etapta belirtilmesi gereken nokta proje grubunun yapmış olduğu sorun saptamalarının genel doğruları yansıttığıdır. Ancak, gerek 1982 yılından önce yaşananlar ve gerekse meslek yüksekokullarında öğretim elemanı olarak edindiğimiz deneyimler aşağıdaki başlıkta yer alan değerlendirmelerin göz önünde bulundurulması ve sorulan soruların yanıtlarının tatmin edici bir şekilde verilmesinin zorunlu olduğunu düşündürmektedir. Zorunluluk, bir çok konuda olduğu gibi meslek yüksekokulları konusunda da ülkemizin daha fazla kaynak israfına tahammülü kalmadığına duyulan inançtan kaynaklanmaktadır.

3. 4702 SAYILI YASA ve PROJEYE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

3.1. Meslek Yüksekokullarına Sınavsız Geçiş Sistemine Yönelik Değerlendirmeler

- Yasa maddesinde (madde 1v) Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgesi, meslek yüksekokul-

larına dayandırılmıştır. Bu durum, yükseköğretimin ortaöğretime dayandırılması gerekirken, tersini işaret etmektedir.

- Meslek yüksekokullarının öncelikle kendi bölgelerindeki mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından öğrenci almasının "kültürel alışverişi önleyici, etnisiteyi artırıcı, radikal grupları güçlendirici" etkiler yaratabileceği ve kadrolaşmaya neden olabileceği düşünülmektedir.
- Yasanın 2. Maddesinin "e" bendinde belirtilen "sınavsız olarak meslek yüksekokullarına devam ederek mezun olan öğrencilerin yüzde onundan az olmamak üzere ayrılacak kontenjanlara göre alanlarındaki lisans programlarına dikey geçiş yapmalarının" sağlanması, meslek yüksekokullarına sınavla giren öğrencilerin dikey geçişlerinde mağdur olmalarına yol açacaktır. Bu durum, eğitimde eşitlik ilkesi ile çelişmektedir.
- Meslek yüksekokullarına sınavsız girecek mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları mezunları sayısının meslek yüksekokulu programları kontenjanlarından fazla olması halinde, zorunlu olarak bir seçme ölçütünün getirilmesi gerektiğinden, sistem, ölçüt olarak, mesleki ve teknik orta öğretim kurumları diploma notlarını kullanmaktadır. Bu sistemde, bir seçme sınavının olmaması, orta öğretim diploma notlarını tek seçici kılmaktadır. Oysa orta öğretim diploma notları, öğretmen notlarına dayandığından, geçerliliği ve güvenilirliği oldukça düşük sonuçlarıdır. Bu nedenle, yükseköğretim kurumlarına girişte orta öğretim başarı puanının katsayısı baştan beri düşük tutulmuştur. Katsayının düşük tutulmasının bir başka nedeni, her okul için hesaplanan ortaöğretim başarı puanının diğer okullarla karşılaştırılabilir olmamasıdır. Başta fen liseleri olmak üzere, homojen öğrenci profiline sahip olan ortaöğretim kurumları öğrencilerinin ortaöğretim başarı puanının, özellikle yüksek olduğu durumlarda, yerleştirme puanlarını olumsuz etkilemesi nedeniyle, 1999 yılından itibaren ortaöğretim başarı puanlarının hesaplanma-

sında, seçme sınavı sonuçları da bir ölçüt olarak eklenmiştir. 1999 yılında yapılan değişikliğin ana gerekçesi olarak bu durum gösterilmiştir. Meslek yüksekokullarına sınavsız geçiş sözkonusu gerekçeyi ortadan kaldırmaktadır.

3.2. Eğitim Donanımı ve Fiziksel Koşullara Yönelik Değerlendirmeler

4702 Sayılı Yasanın ek 24. Maddesinde her ilde en az bir Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgesi (METEB) kurulması hükme bağlanmaktadır. METEB, bir veya daha fazla meslek yüksekokulu ile öğretim programları bütünlüğü ve devamlılığı içinde ilişkilendirilmiş mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından oluşan eğitim bölgesidir.

Meslek yüksekokullarının ortaöğretim kurumlarına bağlı mekanlarda eğitim faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri kaynakların etkin kullanımı ve kısa dönemde alt yapı problemlerinin hafifletilmesi anlamını taşıdığından olumlu bir adım olarak görünmektedir. Ancak, işbirliğinin usul ve esaslarına ait protokol maddelerinin yer aldığı taslak incelendiğinde önemli sorun odaklarıyla karşılaşmaktadır. Buna göre;

- Mekanların farklı tüzel kişiliklerce paylaşılması nedeniyle, ısınma, aydınlanma, temizlik vb. giderlerin karşılanmasının yanısıra, sarf malzemelerinin, laboratuvar ortamlarının ve demirbaşların kullanılmasında yönetim açısından sorunlar çikabilecektir.
- Farklı eğitim kademelerinde öğrenim gören öğrencilerin aynı ortamı kullanmalarının istenmedik etkiler doğurma olasılığı artacaktır.

Belirtilen noktalara ait uygulamada karşılan sorunların ilk örnekleri görülmeye başlanmıştır ve özellikle giderlerin "nasıl" karşılanacağı sorusu ilgililerce yanıt beklemektedir (Kahraman, 2002; 21).

Ortaya çikabilecek benzer olumsuzluklardan hareketle kaynakların etkili ve verimli kullanılmasına yönelik olarak, konunun çok yönlü değerlendirilip projelendirilmesi uygun olacaktır. Olası çözümlerden biri olarak uygulamaya konu olan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının, Türk mil-

li eğitim stratejileri gözetilerek, ortaöğretim kurumu niteliğini korumaları veya meslek yüksekokulu olarak yeniden yapılandırılmaları koşuluyla, üniversitelere devri düşünülebilir.

3.3. Öğretim Elemanı Görevlendirmelerine Yönelik Değerlendirmeler

Projede belirlenen ana ilkeler doğrultusunda müfredatın uygulamasında en önemli sorumluluğun öğretim elemanlarına düştüğü vurgulanmakta ve amaçlara ulaşabilmek için öğretim elemanlarının çok iyi bir ön hazırlık yaparak dersleri teorik ve uygulama oranlarına göre öğretmeleri gerektiği ifade edilmektedir (MEB –YÖK, 2002; 20). Bu şekliyle projenin kısa dönemdeki başarısına ait yük büyük oranda ve neredeyse öğretim elemanlarının başarısına bağlı görünmektedir.

Projeye ait Sonuç Raporu'nun 6. başlığında yer verilen "meslek yüksekokulları için öğretim elemanı yetiştirme/geliştirme programları uygulanmalıdır; bilgi paylaşımı ve tecrübe aktarımı için meslek yüksekokulları arasında öğretim elemanı değişim programları uygulanmalıdır; mesleki gelişime yönelik ulusal ve uluslar arası kongre ve konferanslar düzenlenmelidir; öğretim elemanlarının endüstri deneyimini artırma programlarına devam edilmelidir; meslek yüksekokullarına alınacak öğretim görevlisi ve okutmanlarda pedagojik formasyon şartı getirilmelidir; yüksek lisans ve iş tecrübesi tercih nedeni olmalıdır; öğretim elemanı dağılımında öğretim üyesi ve öğretim görevlisi dengesine önem verilmelidir" (MEB–YÖK, 2002; 23–24) önerileri bir anlamda öğretim elemanı temini ve niteliğine ait genel eksiklikleri yansıtmaktadır. Böyle bir yapısal görüntü içerisinde "...müfredatın uygulamasında en önemli sorumluluğun öğretim elemanlarına düştüğü..." hatırlatma veya vurgusuyla proje hedeflerine ulaşmak ne dereceye kadar mümkün olacaktır?

Öte yandan "yüksek lisans ve iş tecrübesi" sadece tercih nedeni olacaksa ve "...her programda üç öğretim üyesi..." bulunacaksa tümü pedagojik formasyona sahip mesleki ve teknik lise öğretmenlerinin meslek yüksekokulu kapsamındaki eğitim programlarında görevlendirilmesine olanak tanyacak şekilde bu okulların tümüyle Milli Eği-

tim Bakanlığı'na devredilmesi ekonomik ve yönetsel açılardan daha etkin sonuçlar yaratmaz mı?

Meslek Yüksekokullarındaki deneyimlerimiz, konuya ait araştırmalar, öğrenci ve sektör temsilcilerinin beklentileri "eğitim verecek öğretmen elemanlarının mesleki alanda bilgili ve tecrübeli, akademik alanda ise en az yüksek lisans eğitimi düzeyinde bulunması" gerektiğini göstermektedir.

3.4. Projenin Öğrencilere Yönelik Boyutuyla Değerlendirilmesi

4702 Sayılı Yasa'nın ilgili hükümleri meslek lisesi çıkışlı olmayanların neredeyse meslek yüksekokullarında öğrenim görme hakkını ortadan kaldırmaktadır. Bu durumun doğal sonucu olarak proje hazırlayıcılarının "...yüksekokullara gelecek tüm öğrenciler meslek lisesi mezunu olacaklardır." (MEB-YÖK, 2002; 21) öngörüsü gerçekleşecektir. 2002 yılına ait istatistiklere bakıldığında;

2002 ÖSS'ye Giren Aday Sayısı:	1.489.478
Meslek Lisesi Mezunu Aday Sayısı:	526.050
Sınavsız Geçiş Başvuranların Sayısı:	282.677
Lisans Kontenjanları:	187.730
Ön lisans Kontenjanları:	196.609
Lisansa Yerleşenler:	169.835
Ön lisansa Yerleşenler:	158.895
Toplam Yerleştirilenler:	328.730
Boş Kalan Kontenjanlar:	17.895
lisans,	37.714
ön lisans, toplam	55.609
Lise Çıkışlılardan Ön lisansa Yerleştirilenler:	324
Meslek Yüksekokulu Ek Kontenjanları:	51.884
Devlet,	9.285
Vakıf, 2211 KKTC, Toplam	63.380

olduğu görülmektedir. Buna göre;

- Söz konusu rakamlar önceki yıllara ait istatistiklerle karşılaştırıldığında 2002 yılında liseden yeni mezun olanlara ait oransal değerlerde çok büyük bir azalış bulunmaktadır. Söz konusu adaylara ait rakam 2002 yılında 324 iken 1997 ve 2000 aralığında yaklaşık 8000 ve 12 000 arasında değişmektedir (ÖSYM, 1997, 1998, 1999, 2000).
- Sınavsız geçiş hakkının varlığına rağmen devlet üniversitelerinde kontenjanların yaklaşık % 27'si , vakıf üniversitelerinde ise % 72'si boş kalmıştır. Özellikle vakıflara ait oranın yüksekliği göz önüne alındığında 4702 Sayılı Yasayla vakıfların da meslek yüksekokulu açabilecekleri yönündeki hükümün çözüme ne dereceye kadar katkı sağlayacağı tartışmalı hale gelmektedir. Vakıf üniversiteleri bir yandan parasal maliyetlerin artması diğer yandan ise "sınavsız girilen okullara parayla girmenin" adaylarda yarattığı olumsuz psikolojik etkilerle tercih edilen okullar olmaktan çıkmaktadırlar.
- Boş kalan kontenjanlara lise mezunlarının yasal olarak başvurması mümkün olsa bile bu kez tek tip ve mesleki orta öğretim kurumlarına ait müfredatın devamı şeklinde şekillendirilen programlara söz konusu öğrencilerin uyum sağlaması beklenmektedir. Programların tümüyle meslek lisesi çıkışlılar için hazırlanmış olması her ne kadar uzun dönemli hedeflerin ortaya çıkardığı bir sonuç ise de kısa vadede özellikle meslek lisesi dışından gelen öğrenciler açısından problemler yaşanacaktır.
- 2002 ÖSYS Merkezi yerleştirme sonuçlarına göre, Türkiye genelinde Büro Yönetimi'nde 60 (% 50.4), Turizm ve Otelcilik'te 70 (% 54.2), Turizm Rehberliği'nde 17 (% 85) programın kontenjanları dolmamıştır. Boş kalan programlara ek yerleştirme ile lise çıkışlı öğrencilerin gelmesi olasılığı çok yüksektir.
- Proje tamamlanmadan önce 2002 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'ndan tercih yapan öğrencile-

rin kazanılmış hakları ortadan kaldırılmaktadır. Örneğin Turizm Rehberliği gibi uzmanlık isteyen bir alana Turizm ve Seyahat İşletmeciliği Programı altında yer verilmesi hukuksal sorunlar yaratacaktır. Turizm ve Seyahat İşletmeciliği Programında yer alan dersler, Rehberlik Programında yer alması gereken derslerle hiçbir şekilde bağdaşmamaktadır.

3.4. Ders Programları ve Dikey Geçiş Boyutlarıyla Değerlendirme

- Bazı derslerin alt başlığı olan ve en fazla iki ya da üç hafta ayrılan konuların programlarda 14 haftalık dersler haline getirildiği görülmektedir. Söz konusu durum daha işlevsel olabilecek derslerin okutulmasını engellemektedir. Turizm ve Otel İşletmeciliği Programında zorunlu ders olarak yer alan Temizlik Ürünleri Kullanımı ve Denetimi, Temizlik İşletmeciliği, Kongre ve Fuar Yönetimi dersleri bu konuya ait başlıca örneklerdir. Ayrıca proje, önerilen bu derslere ait pedagoji eğitimi almış olması beklenen uzman kişilerin nereden bulunacağı sorusuna da yanıt vermemektedir. Turizm ve Otel İşletmeciliği ders programlarında zorunlu seçmeli dersler kapsamında yer alan Güzel Sanatlar ve Beden Eğitimi derslerinin adı geçen bölümleri bulunmayan üniversitelerde kimler tarafından verileceği ve bu derslerin haftalık ders programları içindeki yüklerine (1 saat) bakıldığında dersler için belirlenen hedeflerin gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği sorularının yanıtları tatmin edici bir şekilde verilmelidir.
- Programlarda zorunlu derslere ait ders yüklerinin oldukça fazla olduğu göze çarpmaktadır. Yine önerilen programlar gereği zorunlu derslere ek olarak alınması gereken seçmeli derslerle birlikte yoğunluk daha da artmaktadır.
- Projenin her ne kadar dikey geçişlere olanak tanıyacak bir formatta hazırlandığı ifade edilmekte ise de ülkemizde Turizm ve Otelcilik alanında eğitim veren lisans düzeyinde-

ki ders programları incelendiğinde bu günkü haliyle geçişlerin hem öğrenci hem de okullara ek yük getireceği düşünülmektedir.

- Ön lisans programları yabancı dil ve bilgisayar becerilerinin geliştirilmesi yönünde kurgulanan meslek yüksekokullarında ders programlarının proje ile uyumlaştırılması ve bu derslerin azaltılmak zorunda kalınması daha az etkin bir tablonun ortaya çıkmasına hizmet edecektir.
- Projenin, uluslar arası akreditasyon hedef ve beklentilerine karşılık, uluslar arası ölçekte tek tip programların bulunmadığı, ülkemiz dışındaki bir çok farklı üniversitede de başlangıç düzeyinde özellikle ilk iki dönemde benzerlikler görülürken (Yağcı, 2001, 23-39) sonraki dönemlerde programların, üniversitelerin misyon, vizyon, donanım ve buldukları bölgenin özelliklerine göre farklılaştığı bilinmektedir.

3.5. Proje Yöntem ve Çalışma Gruplarına Yönelik Değerlendirme

Projenin hayata geçirilmesiyle birlikte meslek yüksekokulu düzeyinde varolan eğitim tablosunun her boyutuyla ve köklü bir şekilde değişeceği bilinmektedir. Bu değişimlerin olumlu yönde olması konuyla ilişkili bütün kesimlerin ortak arzusudur. Ülkemiz yükseköğretim hayatının önemli kilometre taşlarından biri olarak gördüğümüz projenin daha önceki yıllarda yaşanan ve ortaya çıkardığı sonuçlar nedeniyle vazgeçilen uygulamalarla aynı kaderi paylaşmaması ancak ilgili kesimlerin görüş ve önerilerini göz önüne almasıyla mümkündür.

Proje grubunun da benzer görüşleri taşıdığı Sonuç Raporu'nun "4.7. Yöntem" başlığından anlaşılmaktadır. Ancak, Projenin başlangıç ve bitiş tarihleri arasındaki süre içinde ilgili kesimlere ne ölçüde ulaşıldığı, WEB ortamında "tüm" meslek yüksekokullarının katılımının nasıl sağlandığı, İhtisas Komisyonlarında yer alan sektör temsilcilerinin sektörün tümünü temsil yetenekleri gibi noktalarda tereddütler bulunmaktadır. Projenin taraflarından biri olan Milli Eğitim Bakanlığı'nın

WEB sayfası Duyurular başlığı altında konu hakkında yapılan bir genel değerlendirme tereddütleri haklı çıkaran nitelikler taşımakta ve " ...kanun, mesleki eğitim sistemini iş dünyasının ihtiyaçları ile doğrudan bağlantılı duruma getirmemektedir." ifadesine yer verilmektedir.

([http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular/Avrupa Komisyonu/İlerlemeRaporu.htm](http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular/Avrupa_Komisyonu/İlerlemeRaporu.htm)).

4. SONUÇ

4702 Sayılı Yasa çerçevesinde gerçekleştirilen MEB–YÖK Meslek Yüksekokulları Projesi sahip olduğu içerik ile tümüyle olmasa bile büyük oranda meslek ve teknik lise çıkışlı öğrencilerin örgün öğretim kapsamında yükseköğrenim görme taleplerine karşılık vermektedir. Proje , yüksek öğrenim gören öğrenciler bağlamında konunun niceliksel yönüne belli oranlarda katkı getirirken, nitelik sorunlarının çözümü orta ve uzun vadeye bırakılmaktadır.

Gerçekleştirilecek olan düzenlemeler ile meslek yüksekokulları daha önce denenmiş ve üniversiter mantıkla uyumlaştırılamaması nedeniyle işlevselliğini yitirmiş uygulamaları çağrıştıran özellikler taşımaktadır.

Halen Üniversitelere bağlı olarak hizmet veren meslek yüksekokullarının yeni yasayla bağlantılı olarak önerilen tek tip müfredat, komisyon kararıyla okutulacak ders kitapları vb. yaklaşımlarla Milli Eğitim Bakanlığı uygulamalarının hakim olduğu yapılar haline dönüşmesi kaçınılmazdır. Bu türlü bir yapısal dönüşümün sanayi–üniversite işbirliği ve etkileşimine ne ölçüde katkı sağlayacağı tartışmalıdır.

Makalemizde sınırlı ölçüde yer verebildiğimiz değerlendirmelerden hareketle zaman baskısının daha az hissedileceği bir çalışma yöntemi ve daha geniş katılımlı ihtisas komisyonu çalışmalarıyla projenin yeniden gözden geçirilmesini öneriyoruz.

KAYNAKLAR

- Kahraman, S. (21 Ekim 2002). Sadece Adı Yüksekokul. *Milliyet*. S. 21
- Kavak, Y. (1992). *Meslek yüksekokulları değişimi İş hayatıyla ilişkiler*. Ankara : Evren Ofset.
- Kaya, Y. K. (1984). *İnsan yetiştirme düzenimiz*. (4. Baskı). Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı .(5 Mayıs 1990). *Çıraklık ve mesleki teknik eğitim konseyi Raporu* . Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı – Yüksek öğretim kurumu. (2002). *Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi Sonuç Raporu*. Ankara .
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. (1983). 2. *Basamak Sınav Klavuzu*. Ankara.
- _____ . (1990). 2. *Basamak Sınav Klavuzu*. Ankara.
- _____ . (1997). *Orta öğretim kurumlarına göre 1997 öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı sonuçları*. Ankara. ÖSYM Yayınları.
- _____ . (1998). *Orta öğretim kurumlarına göre 1998 öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı sonuçları*. Ankara. ÖSYM Yayınları.
- _____ . (1999). *Orta öğretim kurumlarına göre 1999 öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı sonuçları*. Ankara. ÖSYM Yayınları.
- _____ . (2000). *Orta öğretim kurumlarına göre 2000 öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı sonuçları*. Ankara. ÖSYM Yayınları.
- Yağcı, Ö. (2001). Türkiye’de turizm eğitimi ve istihdamda karşılaşılan temel sorunlar ve çözüm önerileri. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı 4. S. 23- 29. [http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular/Avrupa Komisyonu/İlerleme Raporu.htm](http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular/Avrupa_Komisyonu/İlerleme_Raporu.htm) (22.11.2002)